

a utíkali před každou idealisující lží jako před morovou nákazou. Abyste se přiznali otevřeně k básníku nebo k umělci, který vám něco dal a něčím byl pro vaši duši a pro váš vnitřní život, a touto vnitřní láskou a oddaností abyste mu nahradili Nobela, kterého dostal nebo nedostal, Akademii, v níž jest nebo není, ministerstvo národní osvěty, jež o něm ví nebo neví . . . Neboť tolik jest jisto: Nobel, Akademie věd a umění, ministerstvo národní osvěty jsou do času; čert odnese je dřív nebo později, a možná že dříve, než se zdá nám i jim. Ale co vám neodnese ani čert ani ďábel, jsou chvíle, kdy jste žili ve velké, čisté, pravdivé skutečnosti básnické nebo umělecké nebo myslitelské, kterou vám dal básník nebo jiný tvůrce, v němž jste utonuli: ty chvíle jsou již Věčnost sama, a není moci, která by vás mohla o ně oloupit.

Na 9. dubna připadlo sté výročí narozenin Charlesa Baudelaira; a ve Francii bylo ho ovšem vzpomenuo řadou statí kritických v literárních revuích i novým, jubilejním vydáním jeho jediné knihy básnické *Květů zla* nákladem bibliofilů francouzských, jen u nás, pokud vím, minuli jsme toto datum mlčky, nebo hůře než mlčky.

A přece Baudelaire jest alespoň třetina, ne-li polovina i *moderní lyriky české* — tak jest pravda, co napsal o něm André Suarès před desíti roky: Kromě Wagnera nebylo člověka, který by měl větší vliv na veškeru evropskou tvorbu v posledních třicíti čtyřicíti letech, od Taja až po Něvu. Dobrý, špatný, pochopený, nepochopený, o tom jest možno diskutovati — ale obrovský vliv zde jest a popírati ho není možná. Kolik lidí u nás lámalo si o něho jen zuby překladatelské! Pokoušelo se vystihnouti českým veršem zpěv této bytosti, svůdnější než Síréna a proměnlivější i prchavější než Proteus! Přelíti v český jazyk mámivý mélos té nevypočítatelné hudební směsi kovové, již jest verš jeho! Vrchlický, Goll, Lešehrad, Procházka, Haasz; a poslední číslo Lumíra přináší ještě hrst překladů Dykových!

Prošlo tedy první období čekatelství nesmrtelnosti — sté výročí narozenin — a Baudelaire vychází z této první zkoušky vítězně. Vzkročí-li tak i do druhého sta svých úmrtnin — období

1 - Takto — velkým otcem moderní poesie — nazval Baudelaira Jaroslav Vrchlický v malilinkém článku své knížky *Básnické profily francouzské* r. 1887.

to nastane r. 1967 —, bude mít zajištěno to, čemu se říká v lidském jazyku nesmrtelnost: takové lhůty jest třeba, aby se vyzkoušel soud alespoň prvních čtyř generací lidských. Co jim neproplulo, nedopluje již vůbec, to zhltna vlna času, zadávila a nevrátí více. . .

V tomto prvním období nebyl ani ve Francii Baudelaire vždycky doceňován, neřku-li správně oceňován. Byla to akademická oficiální kritika i historiografie francouzská, jež stála na nůž příkře proti Baudelairovi: od starého Nisarda až do Brunetiéra a Fagueta jest dlouhá řada těch, kdož Baudelairovi nerozuměli. Teprve v poslední době obrací se karta i v těchto kruzích — lásku a podiv umělců tvořivých, básníků hledajících nové cesty poesii měl Baudelaire ovšem vždycky! Lanson pokusil se první o rehabilitaci Baudelaira a třeba uvízl v půli cestě, led nepochopení a předsudků byl přece prolomen. A rok před stým výročím narozenin básnickových vychází z učeneckých vrstev oficiálního literárního dějepisectví veliká monografie od profesora bernské university *Gonzagua de Reynold* (Paris—Genève 1920, stran 417, vel. 8°), která je signál úplného obratu: první dílo, které odhodilo moralistní nebo lépe lžimoralistní předsudky a rozpaky a bezpečnou širokou methodou filologickou i filosofickou, odhaluje nám životný boj, v němž básník podlehl, i vítězný boj o uměleckou tvorbu, svéprávnou a proti životu týčenou, v němž Baudelaire slavně zvítězil.

Objemnou knihu Reynoldovu, v níž zasnoubilo se nadšení pro básníka tak harmonicky s duchem kritickým a v němž pro konstatování nových skutečností a kladení a řešení problémů není zapomenuto na hlavní úkol dějepisecký: *vyvolání mrtvé osobnosti k životu*, pokládám za jeden z nejkrásnějších činů francouzského dějepisectví literárního v poslední době. Nebylo posud o Baudelairovi napsáno nic zralejšího, nic více vyváženého z lásky opravdu osvícené a poučené. Bylo toho vůbec tak málo o Baudelairovi napsáno, co by ho bylo hodno. Mauclair ve své knize před čtyřmi roky nestačí zúplna na ten úkol. A tak zbývá jen několik bystrých, ale i skepticky chladných a lhostejně zvidavých,

a proto odcizujících se stran Anatola France z jeho *Vie littéraire*, a ovšem čtyřicet nádherných stran, hutných a jadrných — opravdový bronz a celý Rodin! —, které Baudelairovi věnoval kongeniální André Suarès ve svých essayích *Sur la vie* (Paris, Émile-Paul 1912, str. 189 a n.). *Zde* učil se Reynold; *odtud* vzal, jak jsem zjistil, ne jeden podnět i motiv kritický, a vzal jen na svůj prospěch!

Dílo Baudelairovo stojí a týčí se hrdě na podkladě rozdrčeného *života* básníkov. Básník položil mu jej za podnož vědomě a skoro uvědoměle. Život Baudelairův jest pln osudnosti a nesvobody všeho druhu, cosi žalostného, bezradného a úplně bezvolného. Jen v *díle* svém chtěl žiti a žil skutečně básník jako vládce a král duchový: zde uskutečnil všecko, co se mu v životě s osudnou nutností vysmekalo z rukou.

První část díla Reynoldova jest věnována tedy přirozeně Baudelairovi člověkov: *l'homme et la pensée*. Tento život, opakuji, byl cele rozvrácený a jest přímo mučivé čisti jej v podání Crépetů. Život ten nejenže nebyl příkladný se stanoviska literárního domovníka, byl absurdní i se stanoviska nejprimitivnější hygieny; stačí říci, že Baudelaire umírá předčasně jako oběť paralysy progresivné. Ale s jakým taktem krásné, úzkostlivé úcty, s jakou moudrou, laskavou obzíravostí psychologickou píše o něm Reynold! Jak odstraňuje hloupě surové legendy o Baudelairových domnělých zvrhlostech a neřestech, jak omývá s této krásné, pathetické tváře césarské všecko bláto, jež naházeli na ni P. T. vrstevníci! Sem by měli se jít učit čeští literární domovníci! Resultát šetření Reynoldova: Baudelaire byl slaboch, člověk nedisciplinovaný, bez vůle a rovnováhy; ale ne neřestník, ne zvrhlík, sadista, démonik; ani horší, ani lepší než většina z vás! Jinak: katolík temperamentem, jemuž vždycky scházela zpověď! Člověk, který však neztratil nikdy mravnosti, poněvadž neztratil nikdy jemného, uměleckého svědomí. Při všech složitostech: duše dětské naivnosti a víry, která miluje po dětsku svou matku, po dětsku věří ve výkupnou a očištnou moc lásky k ženě!

Když byl takto zjištěn poměr života k dílu, stává se dílo podnětem charakteristiky smělou obdobou pojaté: Květy zla jsou kritikovi „Božskou komedií moderního člověka“ a pod tímto zorným úhlem jsou nyní rozebírány. Paříž jest Předpeklím, prvním kruhem spleen, druhým hříšná láska, třetím vilnost, čtvrtým smrt, smysl pro nicotu, pýcha; zde jsme u barky Charonovy a v „Litaniích k satanu“ sestupuje básník k Luciferovi. Stejně směle sestruje Reynold Baudelairův Očistec a Ráj; Ráj zejména jest Baudelairovi dán ovládnutým ideálem umění i lásky, klasicismem uměleckým a kultem lásky duchovní.

Toto pojetí Baudelairových Květů zla, třebaš nebylo úplně majetkem Reynoldovým — napovídá je již Barbey d'Aurevilly, rozvíjí Suarès —, jest kus veliké interpretace kritické. Není prostě subjektivismu, ale má tu velikou výhodu, že vystihuje ne-li vývojový sled a postup, tož *dramatickou logiku* života Baudelairova. — A smělost jeho jest něco, čeho si nedovedeš ani představit u průměrného českého historika literárního! Ten soudí totiž, že zaboha nesmí myslit, píše-li literární historii, nýbrž jen opisovat. Že *obraznost*, umění vcítit se, vmyslit se, domyslit a dotvořit svého autora, může býti nástrojem tvořivé historiografie, o tom se mu ani nesnilo; a před tím pokřičoval by se jako před „nevědeckostí“.

Nemohu na tomto místě rozbíratí podrobně další části knihy Reynoldovy: jeho dobu mezi katedrálou 15. věku a dílem Baudelairovým, kde rozvíjí náповěď Lansonovu, ukazuje poesii Baudelairovu s jejím kultem smrti typickým plodem doby přechodné, jako byl 15. věk, v němž se rozkládá již středověké křesťanství; šetření Baudelairova poměru k romantismu francouzskému i vlivům anglickým; charakteristiku poesie Baudelairovy jako klasické, ano verše jeho jako přímo racinovského — zde zase rozvíjí jen poukazy Suarèsovy! Tu všude jest řečeno o Baudelairovi slovo tak výstižné, že zachvěje se pod jeho správností každý, kdo se obíral hlouběji studiem tohoto básníka.

Krásný výsledek knihy Reynoldovy shrnul bych stručně takto: ukázala nám Baudelaira jako člověka lidským a jako *básníka*

tvorivým. To není malá věc, to jest, cítím to stále patrněji, vlastní úkol historiografie. Ukázati básníka tvorivým jest možno jen tak, že se ožíví *při tvorbě*; to jest: vyšetří se z díla básníka jeho metoda umělecké tvorby a ukáže se pak, jak tuto metodu básník aplikuje. Neboť, rozumějte prosím: není žádného velkého umělce bez metody. Každý pracuje uvědomělou methodou — bez ní nebyl by umělcem, nýbrž přírodním zjevem! Ale přijde chvíle, kdy odhazuje metodu a odvažuje se *velkého skoku do tmy a nad sebe* — ovšem skoku navozeného methodou! Slovem: přijde vždycky chvíle, kdy *život* se přihlásí jako veliká sympatie tvořivá a metoda všech method . . .

I u Baudelaira bylo tomu tak a také tento duch, kterého nám vždycky představovali jako upjatého dandy a aristokrata, jako lartpurlartistu a byzantince, *podléhá* životně tvořivé sympatii a tvoří mimo své methodické formule a proti nim.

Že nám to alespoň sem tam Reynold napověděl, pokládám za veliké plus jeho knihy. To znamená cítiti alespoň postulát, který jsem vyslovil výše: ukázati nám básníka tvorivým, ukázati nám básníka při tvorbě. Neboť nikdy není při ní víc, než kdy životná tvořivost trhá rozumově methodickou hráz a přelévá se přes ni . . .

Co v knize Reynoldově schází, jest kapitola, která by vypsala vliv Baudelairovy poesie ne-li v Evropě, tož alespoň ve Francii. Reynold vytýká osudné křižovatkové místo Baudelairovo ve vývoji poesie francouzské: jeho postavení mezi rozkládajícím se romantismem a rodícím se parnasismem. Ale v Baudelairově díle jest i cosi jiného ještě, co ukazuje k symbolismu a za něj . . . a toho si povšimnuto není.

Ovšem: i tak znamená kniha Reynoldova krásný krok k hlubšímu poznání a správnějšímu ocenění toho ducha dlouho zneuznávaného, který bude, jak praví náš autor, žiti, „pokud budou v moderním světě duše zanícené ideálem v tělech slabých a horečných, srdce roztoužená v mase vášnivém, jasní duchové osamocení mezi materialismem a ideologií, pokud anděl i běs budou se přiti o člověka a zemi.“